

[Transcript] Dagens Eko / Det krävs för att våldsvågen ska ta slut

Simon, i ett läge där man väl kanske kände att nu kan det väl inte bli värre det här gängvåldet, har det blivit det nu?

Ja, det har blivit det. Nu har vi tre personer som har dött inom loppet av 12 timmar under en kväll och en natt och vi är nu uppe på nivåer av det dödliga våldet som vi i princip aldrig ser.

En sån här mörk månad har vi bara sett en gång tidigare i Sverige.

Det här är dagens ekom Robin Olin. Idag krävs det för att våldsvågen ska ta slut.

Det är en mild höstkväll, onsdagen 27 september. På Mälardhöjdens IP-tränare, fyra lag och fotboll, barn, ungdomar och föräldrar är på plats.

Vi har sett för att vi läste mitt runt planen när det var så gick de till parkeringen och gick hit allt.

Så klockan 18.43 hörs skotten. En ung man har skjutits till döds precis bredvid idrottsplatsen.

Människor flyr i panik. En del barrikaderar sig in i tennishallen.

Alla stannar upp såklart, chockade och sen samlas vi för vi sidnar plan så långt ifrån som vi kunde komma.

Bara några timmar senare, strax föremidnat, får polisen larm om höga smällar i Jordbro, söder om Stockholm.

Två personer har skottskadats. Den ena först i sjukhus i ambulanshelikopter, den andra dör.

Sen på småtimmarna klockan 03.45 kommer ännu ett larm. Den här gången är den explosion i ett villamråde i full rödan för Uppsala.

Detonationen är så kraftig att två hus blir totalförstörda och tre intilliggande hus får skador.

En kvinna i 25-årsåldern dödas. Enligt polisen är hon en granne och inte den egentliga måltavlan för sprängdådet.

Gästare Ekots kriminalreporter Simon Andren och politikkommentator Fredrik Fortumbas.

Vi har ju inte bara haft ett extremt våldsamt dygn här bakom oss, utan också en extremt blodig månad.

Och listan över alla de här våldståden som polisen kopplar till i enkriget under september, den är ju så lång så vi hinner inte ens gå igenom den.

Kan du inte börja med lite av det som hänt?

En sån sak som man kan nog se lite grann som en startpunkt för den här våldsvågen är det som skedde den 7 september i Uppsala.

En kvinna i 60-årsåldern är ute på sin balkong, tar lite luft, det är sent i natten.

När hon står där på balkongen så tror polisen att hon blir skjuten från några personer som befinner sig utanför balkongen nere på marken.

Hon fanlar in i lägenheten och faller ihop.

En anhörig tror att det handlar om ett hjärtstopp och man larmar 1-2 på det sättet.

Sen förstår man att hon har blivit skjuten och sen förstår också polisen att den här kvinnan är mamma till en person som är central i gängkonflikten i Uppsala, Stockholm.

Och då förstår också polisen att nu kommer vi få en tuff månad framför oss.

Om vi sen går vidare så har det som du sa skett flera olika våldståd.

Sorgen i stadsdelen Björkhagen i Stockholm är stor efter att en 13-årig pojke från området hittat stöd.

11 september hittas en 13-årig pojke i skogen i handen söder om Stockholm.

Det tar ett tag innan det blir officiellt men åklagaren Lisa dos Santos går ut någon vecka senare och säger att den här pojken är en del i konflikten.

Han sköts till döds och han ska ha en liten uppgift och har skjutits i huvudet.

[Transcript] Dagens Eko / Det krävs för att våldsvågen ska ta slut

En ren avrättning alltså.

Av en 13-årig pojke.

Tankarna går idag till de drabbade.

Vi kan ta som exempel också 21 september.

Då går en eller flera personer in på en pub i Sandviken.

Och förutom måltavlan som skjuts till döds så dör även en man i 70-årig åldern som inte har någon koppling till jänkonflikt utan som en stammis på den här pubben.

Och ytterligare två personer skadas ett otroligt brutalt död som man nästan glömmer bort i det ständiga inflödet av nya våldståd.

En 17-årig pojke sköts ihjäl igår.

En man som skott skadades på lördagskvällen i Stockholm.

Vi fortsätter med gängbrottsligheten som vi pratar om nästan varje dag nu.

Och det här då att det är personer som inte verkar ha haft någonting att göra med den här gänguppbyggnaden överhuvudtaget utan bara råkar hamna i vägen för kulor.

Sticker det ut här under den senaste tiden?

Det sticker ut historiskt. Det brukar inte vara så vanligt.

Men den här månaden har vi sett flera sådana fall.

Vi nämnde tidigare Uppsala och den här mamman som skjuts ihjäl.

Kort efter det sköts en man i Gärlin Trappupp gång i Uppsala då man var ute efter en annan person.

Men han som då sköts och dog bodde där och hade ingenting heller med det här att göra utan var på väg till jobbet.

I Åkersberga häromdagen så sköts en sexårig man.

Han tror man också är det som polisen kallar en felsekjutning.

Och sen har vi då den här händelsen som är väldigt färsk fortfarande utanför Uppsala.

En explosion, en kvinna i 25-års åldern har avlidit.

Där tror man också att hon kan vara en person som inte var avsedd.

Hennes bostad var inte måltavlan för den här explosionen.

Ja, och så kommer vi då till bara de senaste dygnet dygnet här.

Vad är det som händer då?

Ja, det blir väldigt dramatiskt på onsdagskvällen vid en it-rådsplats i Stockholm.

Den heter Mälärhöjdens IP, men ligger inte i Mälärhöjden utan i Fruängen faktiskt.

Det är ett område som har pekats ut av polisen som en ny så kallad hotspot

för möjligen narkotika försäljning för kriminella element har börjat röra sig där.

Det finns teorier om att de har flyttat dit till en idrottsplats där det rör sig mycket unga personer och föräldrar.

Därför att de har blivit för bejakade på andra ställen i Stockholm.

Så här, om man trycker på ett ställe med kameraövervakning och poliser så förflyttar de sig någon annanstans.

Det kan vara en förklaring till vad man de senaste veckorna har sett de här tendenserna vid den här idrottsplatsen.

Det har gått ut mail till idrottsklubbar om just det här.

Det har kommit larm i media.

En ung tjej hade sett en vapenhantering eller nästan ett vapenhotsliknande situation där.

Jag var själv faktiskt där i helgen för det var en hockeykup som jag var intresserad av.

Så det är ett nav för sportande människor, framför allt unga i södra Stockholm. Och det pågick fotbollsträningar bland annat ishockeyträning på onsdagskvällen då en person skyddes till döds precis in till parkeringen där vid idrottsplatsen.

Det måste ju vara en oerhört chock för alla som finns där.

Absolut.

Jag är rädd faktiskt.

Jag ska aldrig släppa mina barn att gå ensam här i område.

Många kanske förstår i teorin att det sker skjutningar och våldståd i Stockholm och på många andra platser just nu och har gjort det under en tid.

Men att komma så nära en sån här skjutning är väldigt dramatiskt.

Det vittnar många personer om som har sett det.

Att se i det här fallet och polisen göra hjärt- och lungräddning på en kropp som vid det här tillfället var avlidan, det är också väldigt dramatiskt.

Och framför allt för ett barn som kanske för första gången närmar sig döden på det här sättet.

Ett ovärdigt sätt för ett barn att närma sig den här svåra frågan om liv och död.

Och det är ju någonting också när du räknar upp det så här och att man förstår otroligt omfattande våldet är nu.

Men varför sker det?

Alltså varför ser vi den här våldseskaleringen nu de senaste veckorna?

Ja, var ju inne på lite grann den 7 september, vad som hände då med mamman i Uppsala.

Det beskrivs som en utveckling utifrån en våldsutveckling i Turkiet det polisen tror där en intern konflikt inom Foxtrot nätverket.

Och sen blir det bara fortsättning på det här med olika väderhjälningsattacker som är en hemspiral.

Många av skjutningarna kan man knyta till den konflikten.

Och den här konflikten som polisen tror är kopplad till den så kallade kurdiska räven

Rava Majid har ju varit med och pratat om det tidigare Simon.

Men hur stor del har just den konflikten i att förklara det större våldsbrottet som sker?

Den konflikten pågår ju just nu, men det pågår konflikter tidsomtätt i Sverige och de har ändrat karaktär.

Och den här karaktärsändringen har öppnat upp för den typen av våld vi ser nu.

Man kan till exempel då säga att gärningsmännen är betydligt mycket yngre nu och även att offren är betydligt yngre.

Och en konsekvens av att gärningsmännen är yngre

det är till exempel att de är sämre skyttar

att de har ett annat konsekvenstänk, att de är mer impulsiva

att de skjuter då i förlängningen på allmän plats

kanske att de skjuter felperson

kanske att de inte kan hantera vapen så att skotten träffar fler eller går på ett sätt som man inte har tänkt sig.

Det är en omständighet.

Och sen så kan vi också se

inte bara i den konflikten som pågår nu med Foxtrot-nätverket utan även i andra konflikter som har blåsat upp att man också ger sig på en vidare krets av människor än de som är direkt inblandade i konflikterna alltså anhöriga till exempel.

Det är också någonting nytt.

Så en situation där vi har någon slags pågående gängkrig men också att de som håller i vapen är allt yngre och att måltavlorna blir fler också familjemedlemmar det är på något sätt receptet här för den här blodiga cocktailen.

Ja.

Men du Simon, vad får polisen för resurser nu och försöka sätta stopp för den här exceptionella våldspäralen? Vad gör de?

Ja, en sak som polisen gör är ju det man kallar blåmatten lite grann på polisbråken.

Det vill säga att man blåar ner Stockholm som rikspolischefen uttryckte i våras.

Man syns och är ute på plats.

Det där fyller ju en psykologisk funktion gentemot allmänheten.

Att man ser polisen.

Att man ser polisen och mycket möjligt kan ju också vara så att de är på rätt plats vid rätt tillfälle och gör ett gripande.

Sen behöver man ju också specialkompetens

för att analysera situationen,

förstå vilka aktörer som skulle kunna vara aktuella på olika sätt.

Och till det behöver man ju då analytiker och utredare

som kan jobba proaktivt men också kliva in när det sker ett brott och börjar utreda den händelsen.

Så de här två sakerna tillsammans brukar vara

det recept som används från polisen i särskilda händelser

när det uppstår en sån här dramatisk situation som nu.

Första våldsvågen som drabbade Sverige i år

var ju som mest dramatiskt under januari, februari.

Då inledes en särskild händelse då man fick in resurser från i princip hela övriga Sverige.

Det var en förstärkning utan desslike.

Då uppe mot två och tre hundra poliser enligt dem uppe efter jag har fått komma och jobbade i Stockholm.

Det där gjorde ju att man kortsiktigt kunde trycka ner den konflikten och det lyckades man med.

Om det bara kan tillskrivas polisen vet jag inte.

Det finns uppgifter om att de inblandade kriminella aktörerna också hade ett intresse av att sluta någon typ av fred.

Och om polisen då vid den förra våldsvågen till deras år i våras lyckades trycka tillbaka den. Finns det något som tyder på att man lyckas nu? Det som skulle kunna vara en framgång här är att våldet går mot en nivå då ingen accepterar det längre inte ens de kriminella accepterar. Från polisens sida tror jag att det finns en möjlighet att tillfälligt få ett stopp genom en resursförstärkning men den kommer inte vara hållbar under en längre tid. Så fort polisen förflyttar tillbaks positionerna så finns det utrymme för kriminella aktörer att ge igen och att den här vädergänningsspiralen fortsätter tyvärr. När man drar tillbaks den här blåa mattan igen då? Ja precis. Men på något sätt ligger det då liksom i gängledarnas händer här om de väljer att skruva upp eller skruva ner våldet? Ja så är det och det hörde jag Jale Poljarew som är polisschef i region mitt där Uppsala ingår säga just det att polisen kan inte stoppa de våldståd som sker nu utan de som är ansvariga för våldståden. Det är de som utför dem och de som borde dem. Det senaste dygnet är ju bortom det mesta som jag tror att man kan föreställa sig ett öppet fritt och anständigt samhälle. I spåren av den senaste månadens långa lista över gäng relaterade våldståd så ökar också kraven på regeringen och agera. Jag tycker att militären ska kunna bistå polisen när det gäller transporter. Socialdemokraterna kräver att militären ska kunna sätta sig in. Det enda som hjälper just nu är inkapacitering. Och i en av de drabbade kommunerna, Haninge Södrem Stockholm så talar kommunstyrelsens ordförande Moderaten Sven Gustavsson om att införa undantagstillstånd. Jag behöver ingen minister vid sidan om mig, jag behöver nånting som liknar undantagstillstånd. Jag har Fredrik Fortenbach, politisk kommentator här på Sveriges Radio. Det känns som att politikerna tävlar just nu i understryka allvaret i den här situationen. Men vad görs rent konkret nu politiskt för att försöka sätta stopp för våldet? Det är ju bara ett fåtal lagändringar som har hunnit börja gälla och vara i kraft. Och det är väl lite det som är regeringens dilemma. På söndagen 1 oktober

kommer det till exempel bli möjligt att avlyssna utan konkret brottsmistanke.
Det är en så lår sak som är på gång.
Men framför allt så ligger detta i utredningar.
Regeringen har tillsatt totalt på alla områden över 100 utredningar.
Och en hel del av dem gäller brottslighet.
Det är väl det som är problemet just nu.
Många är otåliga, men väldigt mycket utreds.
Och det kommer att ta ett tag innan det gäller.
Och vad är det som är på gång då
i de här utredningarna när det gäller att komma åt gängbrottsligheten?
För att ta några exempel så är det anonyma vittnen.
Det är särskilda visitationssoner.
Allt så platser där man ska kunna visitera människor eller titta i deras bilar.
Utan särskilt anledning kan man säga.
Men det är också sånt som ligger långt i framtiden.
Det görs en stor översyn av straffloggsstiftningen.
Den ska inte vara klar från 2025 till exempel.
Hård ännu hårdare straff.
Ja, det görs också hur stränga straffen ska vara i förhållande till varandra för olika brott.
Men som du säger, det finns ju en frustration.
Jag tror att många i Sverige nu delar känslan av att det här måste få ett slut.
Man vill inte se utredningar.
Jag har i morgon kallat till mig rikspolischefen och överbefäll havaren.
För att se hur försvarsmakten kan hjälpa polisen i arbetet mot de kriminella gängerna.
Det finns ju de i det här läget då med all den frustrationen som ropar på ännu mer långtgående åtgärder.
Som till exempel att militären ska kallas in och regeringen tittar på just det nu.
Men att införa någon slags undantagstillstånd där människors fri och rättigheter inskrängs som ett moderat kommunalråd föreslagit.
Finns det ens på kartan?
Det finns ingen möjlighet till undantagstillstånd i svensk lag.
Men så kommer så klart diskussionerna fortsätta vad det finns som man kan göra snabbt.
Men att införa någon slags krigstillstånd

och inskränka rättigheter?

Nej, vi har inte den sorts lagstiftning i Sverige.

Jag tänker Fredrik, du som bevakar politikens alla områden.

Hur komplicerat är det här läget för regeringen?

Att man har en sån här fråga som du säger
man egentligen inte har verktygen att lösa
här och nu när folk vill ha lösningen?

Det är jättesvårt och jag tror att det bara blir svårare
för regeringen i takt med att tiden går
därför att de här partierna som ingår i tidig samarbetet
i alla fall moderaterna och Sverigedemokraterna
de har traditionellt stort förtroende i frågor
som handlar om lagordning.

Men i takt med att det här inte löses
så ökar såklart risken hela tiden
för dem att det stänker på dem
det vill säga att det blir dem som får skulden.

Tack så mycket.

Den här podden spelades in
torsdagen 28 september.

I en tidigare version av denna podd

sa vi att den 60-åriga mannen

i Åkersberga sköts till döds.

Detta är fel.

Korrekt är att mannen sköts, men överlevde.

Programledare var Robin Olin

gäst Simon Andren och Fredrik Furtenbach.

Producerade gjorde Karl Kadhammar,

Katarina Spårig Gustavsson och Marina Nilsson Malmström.